

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «МЕЛЬНИКОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MELNIKOV v. UKRAINE)**

(Заява № 66753/11)

РІШЕННЯ

П.1 ст. 6 (кримінальний аспект) • Розумний строк • Надмірна тривалість кримінального провадження

СТРАСБУРГ

22 жовтня 2020 року

СТАТОЧНЕ

22.01.2021

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Мельников проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Сіофра О'Лірі (*Síofra O'Leary*), Голова,
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Мартіньш Мітс (*Mārtiņš Mits*),
Лятіф Гусейнов (*Latif Hüseyinov*),
Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*),
Аня Сайбер-Фор (*Anja Seibert-Föhr*),
Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytschik*), заступник Секретаря секції,

З огляду на:

заяву, яку 12 жовтня 2011 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Валерій Станіславович Мельников (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скарги стосовно умов тримання заявника під вартою у Київському слідчому ізоляторі, тривалості кримінального провадження щодо нього та відповідності покарання вимогам статті 7 Конвенції, а також визнати решту скарг у заяві неприйнятними;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 29 вересня 2020 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на умови тримання його під вартою у Київському слідчому ізоляторі (далі – Київське СІЗО) та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на тривалість кримінального провадження щодо нього. Крім того, він скаржився на порушення його прав за статтею 7 Конвенції у зв'язку з тим, що національні суди не зарахували тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства до строку відбуття обраного йому покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1967 році і наразі відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі.

3. Заявнику було надано правову допомогу, і його представляли пан М. Тарахкало, пані В. Лебідь та пані І. Бойкова, юристи, які практикують у м. Київ.

4. Уряд представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина.
5. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

І. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАЯВНИКА

6. 28 грудня 2000 року щодо заявника було порушено кримінальну справу за обвинуваченням в незаконному позбавленні волі людини з метою отримання викупу, вчиненому раніше у 2000 році. Цій кримінальній справі було присвоєно № 62-2222. Згодом до справи було долучено матеріали щодо різних інших обвинувачень у злочинах, вчинених організованою злочинною групою у 1996 році і пізніше: незаконне позбавлення волі, вбивство, розбій, грабіж, вимагання, самовільне присвоєння владних повноважень і звання службової особи, а також незаконне володіння зброєю.

7. 26 червня 2002 року заявника затримали як підозрюваного у межах розслідування справи № 62-2222.

8. 28 червня 2002 року йому було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою під час досудового слідства. На той момент усі пред'явлені йому обвинувачення охоплювалися справою № 62-2222. Строк тримання його під вартою у межах цієї справи неодноразово продовжувався.

9. У жовтні 2003 року матеріали щодо певних обвинувачень були виділені в окрему справу (№ 49-1205). У межах цієї справи ніколи не розглядалося питання обрання заявнику запобіжного заходу, оскільки обраний йому у справі № 62-2222 запобіжний захід залишався без змін. Згідно з твердженнями заявника він єдиний перебував у такій ситуації, тоді як всім іншим обвинуваченим запобіжні заходи обирались в обох справах.

10. 17 жовтня 2006 року Генеральна прокуратура України затвердила обвинувальний висновок у справі № 49-1205 та направила його для розгляду по суті.

11. 21 листопада 2006 року Апеляційний суд міста Києва (далі – Київський міський суд), засідаючи як суд першої інстанції, розпочав судовий розгляд цієї справи.

12. 21 травня 2010 року суд визнав заявника винним у таких злочинах, вчинених у 1996 та 1997 роках: вбивство двох осіб з корисливих мотивів, незаконне позбавлення волі, вчинення декількох епізодів грабежу, незаконне володіння зброєю та самовільне присвоєння владних повноважень і звання службової особи. Йому було обрано покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років. У вирокі було зазначено, що строк відбуття покарання заявником розпочався з 21 травня 2010 року. Суд обрав запобіжний захід у вигляді тримання його під вартою до набрання вироком законної сили.

У вироку не було зазначено тривалість тримання заявника під вартою під час досудового слідства та не було вказано про зараховування строку такого тримання до строку відбуття покарання. Цим самим вироком також були засуджені ще п'ять осіб, зокрема пан Дубовий, один із заявників у справі «Волчкова та інші проти України» [Комітет] (*Volchkova and Others v. Ukraine*) [Committee], заява № 14062/05 та 5 інших заяв, від 08 червня 2017 року; див. пункти 35 та 40). Одному із співобвинувачених М. обрали покарання у виді позбавлення волі на строк вісім років. Суд першої інстанції постановив, що до строку відбуття покарання мав зараховуватися строк тримання його під вартою під час досудового слідства, який почався 24 березня 2006 року. Іншому співобвинуваченому, О., було обрано покарання у виді позбавлення волі на строк шість років і шість місяців, а до строку відбуття покарання мав зараховуватися строк тримання його під вартою під час досудового слідства, який почався 17 травня 2005 року. Іншим двом обвинуваченим до винесення цього вироку запобіжний захід у вигляді тримання під вартою не обирався.

13. Заявник звернувся з касаційною скаргою, в якій стверджував, *inter alia*, що тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства з моменту його затримання 26 червня 2002 року (див. пункт 7) до винесення вироку слід було зарахувати до строку відбуття покарання.

14. 19 квітня 2011 року Верховний Суд України загалом залишив вирок без змін. Суд відхилив зазначений аргумент заявника на тій підставі, що у цій кримінальній справі запобіжний захід у вигляді тримання під вартою під час досудового слідства заявнику не обирався.

15. 25 січня 2012 року Київський міський суд виніс вирок у справі № 62-2222 (див. пункти 6, 8 та 9), що складав 776 сторінок. Суд визнав заявника винним у вчиненні бандитизму, одинадцяти епізодів вбивства з корисливих мотивів і численних епізодів незаконного позбавлення волі з метою отримання викупу, вимагання, розбою, крадіжки, самовільного присвоєння владних повноважень і звання службової особи, а також незаконному володінні зброєю, які були скоєні у різні дати в період з 1997 до 2002 року. Заявнику обрали покарання у виді довічного позбавлення волі. Дванадцятьом іншим особам також було обрано покарання (серед них не було М. та О., раніше засуджених згідно з вироком від 21 травня 2010 року (див. пункт 12)). У вироку зазначалося, що строк відбуття покарання заявнику рахувався з 26 червня 2002 року (див. пункт 7).

16. 23 квітня 2013 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – Вищий спеціалізований суд) залишив цей вирок без змін.

II. УМОВИ ТРИМАННЯ ЗАЯВНИКА ПІД ВАРТОЮ У КИЇВСЬКОМУ СІЗО

17. З 26 червня 2002 року до 27 червня 2013 року заявник тримався під вартою у Київському СІЗО.

18. Він стверджував, що умови тримання його під вартою були неприйнятними. Заявник посилався на гострий брак особистого простору (близько 2,5 кв. м на ув'язненого) та погану вентиляцію. Жодних додаткових фактичних відомостей надано не було.

19. Уряд стверджував, що не міг надати інформацію про умови тримання заявника під вартою у Київському СІЗО, оскільки відповідні документи були знищені в кінці обов'язкового п'ятирічного строку зберігання.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

I. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 1960 РОКУ (ВТРАТИВ ЧИННІСТЬ З 01 ВЕРЕСНЯ 2001 РОКУ)

20. Стаття 47 передбачала, що тривалість тримання під вартою під час досудового слідства повинна була зараховуватися до строку покарання у виді позбавлення волі на підставі правила «день за день».

21. Відповідно до пунктів «а» та «г» статті 93 (в редакції, чинній до 22 лютого 2000 року) вбивство двох або більше осіб та/або вчинене з корисливих мотивів каралося позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або смертною карою. Згідно зі змінами, внесеними 22 лютого 2000 року, смертна кара була замінена покаранням у виді довічного позбавлення волі.

II. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 1960 РОКУ (ВТРАТИВ ЧИННІСТЬ З 20 ЛИСТОПАДА 2012 РОКУ)

22. Відповідна частина статті 338 передбачала:

«Початок строку відбуття покарання у вигляді позбавлення волі, коли підсудний до винесення вироку не перебував під вартою, обчислюється з моменту приведення вироку у виконання.

Коли підсудний до винесення вироку тримався під вартою в цій справі, в строк відбуття покарання зараховується строк перебування під вартою.»

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ У ЗВ'ЯЗКУ З УМОВИ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ У КИЇВСЬКОМУ СІЗО

23. Заявник скаржився на неналежність побутових умов тримання його під вартою у Київському СІЗО. Він посилався на статтю 3 Конвенції, яка передбачає:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.»

24. Посилаючись на відсутність відповідних документів (див. пункт 19), Уряд стверджував, що не міг прокоментувати скаргу заявника.

25. Заявник підтримував свою скаргу у загальних формулюваннях.

26. Суд повторює, що робить висновки після оцінки всіх доказів, у тому числі умовиводів, які можуть впливати з фактів і доводів сторін. Згідно з його усталеною практикою доведеність може впливати зі співіснування достатньо вагомих, чітких та узгоджених між собою висновків або подібних неспростовних презумпцій факту (див. рішення у справі «Ананьєв та інші проти Росії» (*Ananyev and Others v. Russia*), заяви № 42525/07 і 60800/08, пункт 121, від 10 січня 2012 року).

27. Суд пам'ятає про об'єктивні труднощі, які можуть виникнути у заявників в отриманні доказів для обґрунтування своїх скарг на умови тримання під вартою. Однак у таких випадках заявники повинні надати детальний і послідовний опис фактів, на які вони скаржаться (там само, пункт 122). У деяких випадках заявники можуть надати щонайменше певні докази для обґрунтування своїх скарг. Суд вважав доказами, наприклад, письмові показання співкамерників чи, якщо було можливо, фотографії, надані заявниками на підтримку їхніх тверджень (див., наприклад, ухвалу щодо прийнятності у справі «Голубенко проти України» (*Golubenko v. Ukraine*), заява № 36327/06, пункт 52, від 05 листопада 2013 року з наведеними у ній справами).

28. У випадку надання правдоподібного та досить детального опису стверджуваних таких, що принижують гідність, умов тримання під вартою, який є достатнім доказом жорстокого поводження, тягар доведення покладається на Уряд держави-відповідача, оскільки лише він має доступ до інформації, яка може підтвердити або спростувати ці твердження (див., серед інших джерел, рішення у справі «Муршич проти Хорватії» [ВП] (*Muršić v. Croatia*) [GC], заява № 7334/13, пункт 128, від 20 жовтня 2016 року).

29. Повертаючись до цієї справи, Суд зазначає, що хоча заявник стверджував, що головною проблемою була переповненість, він не надав жодних фактичних деталей на підтримку цього твердження.

Єдине пов'язане з цим твердження полягало у тому, що кожен ув'язнений мав близько 2,5 кв. м особистого простору (див. пункт 18). Заявник не уточнив, якої камери це стосувалося, як довго він там тримався, і з якою кількістю осіб, чи було йому надано індивідуальне спальне місце, чи стосувалися його твердження про переповненість однієї чи декількох камер тощо. Його твердження щодо вентиляції так само були нечіткими.

30. Суд зауважує, що він встановив порушення статті 3 Конвенції у багатьох інших справах проти України щодо умов тримання під вартою (див., наприклад, рішення у справі «Сукачов проти України» (*Sukachov v. Ukraine*), заява № 14057/17, пункт 135, від 30 січня 2020 року з подальшими посиланнями). Крім того, у багатьох із цих рішень Суд постановив, що проблема щодо умов тримання під вартою в Україні мала структурний характер (див. згадане рішення у справі «Сукачов проти України» (*Sukachov v. Ukraine*), пункт 136). Однак у цій справі, як зазначено у попередньому пункті, заявник не надав навіть мінімального обґрунтування своєї скарги.

31. З цього випливає, що ця скарга є явно необґрунтованою та має бути відхилена відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ У ЗВ'ЯЗКУ З ТРИВАЛІСТЮ ПРОВАДЖЕННЯ

32. Заявник також скаржився на нерозумну тривалість кримінального провадження щодо нього. Відповідна частина пункту 1 статті 6 Конвенції передбачає:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, встановленим законом, який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.»

A. Доводи сторін

33. Уряд стверджував, що тривалість кримінального провадження щодо заявника була розумною. Згідно з твердженнями Уряду період, який має розглядатися, розпочався 13 травня 2005 року, «коли щодо заявника було порушено кримінальну справу № 49-1205» і закінчився 19 квітня 2011 року, коли Верховний Суд України ухвалив остаточне рішення. Отже, згідно з підрахунком Уряду, розгляд справи тривав п'ять років, одинадцять місяців та шість днів, і цей строк Уряд вважав розумним.

34. Заявник заперечив проти цього аргументу. Він зауважив, що в рішенні у справі «Гайдай та інші проти України» [Комітет] (*Gayday and Others v. Ukraine*) [Committee], заява № 654/07 та 5 інших заяв, від

26 серпня 2014 року) Уряд вже визнав надмірну тривалість кримінального провадження щодо його співобвинуваченого, пана Гайдая, який був засуджений Вищим спеціалізованим судом в його остаточній ухвалі від 23 квітня 2013 року. У рішенні у справі «Гайдай та інші проти України» (*Gayday and Others v. Ukraine*) Уряд подав односторонню декларацію, згідно з якою зобов'язався виплатити заявнику 3 240 євро. У зв'язку з цим Суд вилучив справу зі свого реєстру справ.

35. Крім того, заявник посилався на справу «Волчкова та інші проти України» (*Volchkova and Others v. Ukraine*) (див. пункт 12), в якому Суд встановив порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю того самого кримінального провадження щодо одного із заявників, пана Дубового. У рішенні у справі «Волчкова та інші проти України» (*Volchkova and Others v. Ukraine*) провадження щодо пана Дубового було порушено 13 серпня 2002 року і завершено постановленням ухвали Вищим спеціалізованим судом 23 квітня 2013 року, як і у цій справі (див. пункт 16).

В. Оцінка Суду

1. Прийнятність

36. Суд зазначає, що ця скарга не є ані явно необґрунтованою, ані неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

2. Суть

37. Суд не поділяє підхід Уряду до визначення періоду, який має розглядатися (див. пункт 33). Посилання Уряду на 13 травня 2005 року як на *dies a quo* не має жодного обґрунтування. Встановленим є те, що 26 червня 2002 року заявника було затримано у межах кримінальної справи за обвинуваченням, яке, щонайменше частково, було предметом провадження, стосовно якого подано скаргу (див. пункт 7). Водночас Суд вважає початковою точкою періоду, який має розглядатися, 26 червня 2002 року. Суд також не погоджується з Урядом щодо *dies ad quem* у провадженні. Він вважає, що провадження тривало до 23 квітня 2013 року, коли Вищий спеціалізований суд ухвалив остаточне рішення за обвинуваченнями, не охопленими остаточним рішенням від 19 квітня 2011 року (див. пункт 16).

38. З цього випливає, що у цій справі кримінальне провадження щодо заявника тривало з 26 червня 2002 року до 23 квітня 2013 року у двох інстанціях, тобто протягом десяти років і майже десяти місяців.

39. Розумність тривалості провадження повинна оцінюватися у контексті обставин справи та з урахуванням критеріїв, встановлених у практиці Суду, зокрема, складність справи, поведінка заявника і

відповідних органів державної влади, а також важливість предмету спору для заявників (див. серед багатьох інших джерел рішення у справі «Пелісьє та Сассі проти Франції» [ВП] (*Pélissier and Sassi v. France*) [GC], заява № 25444/94, пункт 67, ЄСПЛ 1999-II та «Фрідлендер проти Франції» [ВП] (*Frydlender v. France*) [GC], заява № 30979/96, пункт 43, ЄСПЛ 2000-VII).

40. Як зазначив заявник у цій справі, Суд вже проаналізував розумність тривалості кримінального провадження, в якому він був одним з обвинувачених (див. пункт 35). У рішенні у справі «Волчкова та інші проти України» (*Volchkova and Others v. Ukraine*) Суд встановив, що тривалість кримінального провадження щодо пана Дубового (з 13 серпня 2002 року до 23 квітня 2013 року у двох інстанціях) була надмірною і тому було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції. У цій справі період, який має розглядатися, був навіть трохи довший (див. пункт 38). Увагу Суду не було звернено на жодні фактичні чи правові особливості розглянутого у цій справі кримінального провадження, які б дозволили Суду відрізнити оцінку розумності тривалості цього провадження від оцінки, здійсненої в рішенні у справі «Волчкова та інші проти України» (*Volchkova and Others v. Ukraine*). Отже, відсутні підстави для іншого висновку Суду у цій справі.

41. З цього випливає, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінального провадження.

III. СВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 7 КОНВЕНЦІЇ

42. Насамкінець, заявник скаржився, що незарахування національними судами тривалості тримання його під вартою під час досудового слідства до строку відбуття обраного йому покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років становило порушення його прав за статтею 7 Конвенції, яка передбачає:

«1. Нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом. Також не може бути призначене суворіше покарання ніж те, що підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення.

2. Ця стаття не є перешкодою для судового розгляду, а також для покарання будь-якої особи за будь-яку дію чи бездіяльність, яка на час її вчинення становила кримінальне правопорушення відповідно до загальних принципів права, визнаних цивілізованими націями.»

А. Доводи сторін

43. Уряд стверджував, що заявник не міг більше вважатися потерпілим, оскільки тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства була належним чином врахована під час розгляду справи № 62-2222, за результатами якого йому було обрано покарання у виді довічного позбавлення волі (див. пункт 15).

44. Заявник заперечив. Він зауважив, що його засудили до довічного позбавлення волі через два роки після обрання йому покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років. Заявник наголосив, що упродовж зазначеного дворічного періоду відповідне покарання у виді позбавлення волі на певний строк було єдиним обраним йому покаранням і незарахування майже восьмирічного тримання заявника під вартою під час досудового слідства у процесі обчислення строку його покарання значно на нього вплинуло.

45. Крім того, заявник зазначив, що отримає право звернутися з клопотанням про президентське помилування після відбуття двадцяти років свого покарання у виді довічного позбавлення волі (тобто у 2022 році). На думку заявника, під час звернення з таким клопотанням наявність невідбутої частини покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років зменшить його шанси на отримання помилування.

46. Заявник зауважив, що у справі № 49-1205 йому було пред'явлено обвинувачення у вчиненні особливо тяжких злочинів і тримання його під вартою в контексті цієї справи було обов'язковим. Однак такого запобіжного заходу обрано не було, оскільки заявник вже тримався під вартою у межах супутньої справи № 62-2222. Заявник звернув увагу Суду, що він був єдиним з усіх співобвинувачених, щодо якого у контексті розгляду справи № 49-1205 питання про обрання запобіжного заходу не вирішувалося (див. пункт 9). Згідно з твердженнями заявника це упущення зрештою було використане не на його користь з огляду на те, що вісім років, які він тримався у СІЗО, були зараховані до строку відбуття покарання у виді довічного позбавлення волі, обраного у справі № 62 2222, тоді як вони мали бути зараховані до строку відбуття покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років, обраного у справі № 49-1205. Заявник зауважив, що на початкових стадіях досудового слідства всі пред'явлені йому обвинувачення охоплювалися однією кримінальною справою № 62-2222, в контексті якої він був затриманий та поміщений під варту. Тому заявник стверджував, що, хоча зрештою матеріали стосовно певних обвинувачень були виділені в окрему справу № 49-1205, це не означало, що він не тримався під вартою в межах цієї окремої справи.

47. Заявник наголосив, що якби тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства було зараховано до строку відбуття покарання у виді позбавлення волі на певний строк, він відбув би його у 2017 році. Однак у реальності покарання вважатиметься відбутим лише у 2025 році. У зв'язку з цим заявник стверджував, що його покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років фактично перетворилося на позбавлення волі на строк двадцять три роки. Тому він доводив, що йому було обрано більш суворе покарання, ніж передбачене законодавством.

В. Оцінка Суду

1. Загальні принципи

48. Гарантія, встановлена у статті 7 Конвенції, є основоположним елементом верховенства права. Як впливає з її предмету та цілі, ця гарантія має тлумачитися та застосовуватися у такий спосіб, щоб забезпечувати ефективний захист від свавільного переслідування, засудження та покарання (див. рішення у справі «Дель Ріо Прада проти Іспанії» [ВП] (*Del Río Prada v. Spain*) [GC], заява № 42750/09, пункт 77, ЄСПЛ 2013).

49. Стаття 7 Конвенції не обмежується заборонаю на ретроспективне застосування кримінального законодавства не на користь обвинуваченого. У більш загальному значенні вона також включає принцип, що виключно законом може визначатися злочин і передбачатися покарання (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Хоча цей принцип забороняє, зокрема, розширювати сферу застосування наявних злочинів на дії, які раніше не вважалися кримінальними правопорушеннями, він також встановлює принцип, що кримінальне право не повинно широко тлумачитися на шкоду обвинуваченому, наприклад, за аналогією (див. згадане рішення у справі «Дель Ріо Прада проти Іспанії» (*Del Río Prada v. Spain*), пункт 78).

50. З цього випливає, що злочини та відповідні покарання повинні бути чітко визначені законом (див., серед інших джерел, рішення у справі «Рохлена проти Чехії» [ВП] (*Rohlena v. the Czech Republic*) [GC], заява № 59552/08, пункт 50, ЄСПЛ 2015). Термін «закон» несе якісні вимоги, у тому числі вимоги щодо доступності та передбачуваності. Ці якісні вимоги повинні бути дотримані у розрізі визначення як злочину, так і покарання, який цей злочин тягне за собою. Особа повинна розуміти з формулювання відповідного положення та, у разі необхідності, за допомогою його тлумачення судами, які дії та бездіяльність призводять до кримінальної відповідальності та яке покарання буде призначено за відповідну дію та/або бездіяльність (див. рішення у справі «Кафкаріс проти Кіпру» [ВП] (*Kafkaris v. Cyprus*) [GC], заява № 21906/04, пункт 140, ЄСПЛ 2008).

51. У практиці Суду проводиться різниця між заходом, який по суті є «покаранням», та заходом, що стосується «виконання» або «примусового забезпечення виконання» «покарання». Стаття 7 Конвенції застосовується лише до першого (див. згадане рішення у справі «Дель Ріо Прада проти Іспанії» (*Del Río Prada v. Spain*), пункт 83).

2. Застосування зазначених принципів у цій справі

52. У цій справі заявнику було обрано такі покарання: згідно з вироком від 21 травня 2010 року (справа № 49-1205) позбавлення волі на строк п'ятнадцять років за вбивство з корисливих мотивів двох осіб, незаконне позбавлення волі та вчинення низки інших злочинів; і згідно з вироком від 25 січня 2012 року (справа № 62-2222) – покарання у виді довічного позбавлення волі за бандитизм, вчинення одинадцяти епізодів вбивства з корисливих мотивів, незаконне позбавлення волі з метою отримання викупу та численні інші злочини (див. пункти 12 та 15).

53. Суд зазначає, що заявник не заперечив ані відповідність цих покарань кримінальному законодавству, ані доступність і передбачуваність застосованих норм матеріального права. Суть його скарги полягає в тому, що незарахувавши тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства (майже вісім років) до строку відбуття покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років, і замість цього зарахувавши його до строку відбуття покарання у виді довічного позбавлення волі, національні суди фактично незаконно змінили не на його користь покарання, обране згідно з вироком від 21 травня 2010 року.

54. Наскільки можна зрозуміти заявника, він стверджує, що національне законодавство широко тлумачилось не на його користь, при цьому слід зазначити, що його скарга не стосується тлумачення та застосування матеріальних норм кримінального законодавства як таких, а обмежується твердженням про неправильне застосування норм кримінально-процесуального законодавства стосовно обчислення строку позбавлення волі.

55. Враховуючи, що різниця між обсягом покарання та способом його виконання може інколи не бути одразу очевидною і залежати від особливостей відповідної національної правової системи (див., наприклад, згадане рішення у справі «Кафкаріс проти Кіпру» (*Kafkaris v. Cyprus*), пункт 148), Суд не виключає, що спосіб застосування процесуальних норм, аналогічних тим, які розглядаються у цій справі, за різних обставин може призвести до висновку про обрання покарання, суворішого за передбачене законодавством. Однак, абстрагуючись від зовнішніх ознак та досліджуючи реальні

оскаржуваної у цій справі ситуації, Суд не вбачає жодних ознак порушення прав заявника за статтею 7 Конвенції.

56. Стосовно аргументу заявника про різне ставлення до нього і до інших співобвинувачених, по-перше, Суд вказує на нечіткість та необґрунтованість цього твердження, оскільки на відміну від заявника, обвинувачені, чиє тримання під вартою під час досудового слідства було зараховане до строку відбуття покарання у вирокі від 21 травня 2010 року, не були засуджені відповідно до вироку від 25 січня 2012 року (див. пункти 12 та 15), і заявник не пояснив, чому, незважаючи на цю відмінність, вважав, що перебував в аналогічному становищі. По-друге, на думку Суду, цей аргумент має незначне значення з точки зору законності покарання заявника у розумінні статті 7 Конвенції.

57. З тієї самої причини Суд вважає невідповідним аргумент заявника, – який у будь-якому випадку вбачається заплутаним і необґрунтованим – що його шанси на отримання президентського помилування зменшилися внаслідок підходу національних судів до обчислення його покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років (див. пункти 45 і 46).

58. На думку Суду, у цій справі заявник не зміг переконливо довести, що підхід національних судів до обчислення його покарання у виді позбавлення волі на строк п'ятнадцять років у справі № 49-1205 призвів до посилення суворості покарання або насправді якимось чином практично вплинув на його становище.

59. Загалом Суд вважає, що заявник не обґрунтував свою скаргу і відхиляє її відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції як явно необґрунтовану.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

60. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

A. Шкода

61. Заявник вимагав 50 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

62. Уряд заперечив проти цієї вимоги як надмірної та необґрунтованої.

63. За обставин справи Суд вважає за належне присудити заявнику 3 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися.

В. Судові та інші витрати

64. Заявник також вимагав 12 600 євро в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді.

65. Уряд заперечив проти цієї вимоги.

66. Згідно з практикою Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. Крім того, судові та інші витрати підлягають відшкодуванню лише у тому обсязі, в якому вони стосуються встановленого порушення (див. рішення у справі «Денісов проти України» [ВП] (*Denisov v. Ukraine*) [GC], заява № 76639/11, пункт 146, від 25 вересня 2018 року). У зв'язку з цим Суд зазначає, що успішною була лише скарга заявника щодо тривалості провадження (див. пункт 41). За таких обставин, а також беручи до уваги те, що одному з представників заявника вже було сплачено 850 євро у межах правової допомоги Суду (див. пункт 3), Суд відхиляє вимогу заявника.

С. Пеня

67. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятною скаргу на надмірну тривалість кримінального провадження щодо заявника, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінального провадження щодо заявника;
3. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявнику 3 000 (три тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися; в якості відшкодування моральної шкоди, ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МЕЛЬНИКОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»

відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 22 жовтня 2020 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytschik*)
Заступник Секретаря

Сіюфра О'Лірі
(*Siofra O'Leary*)
Голова